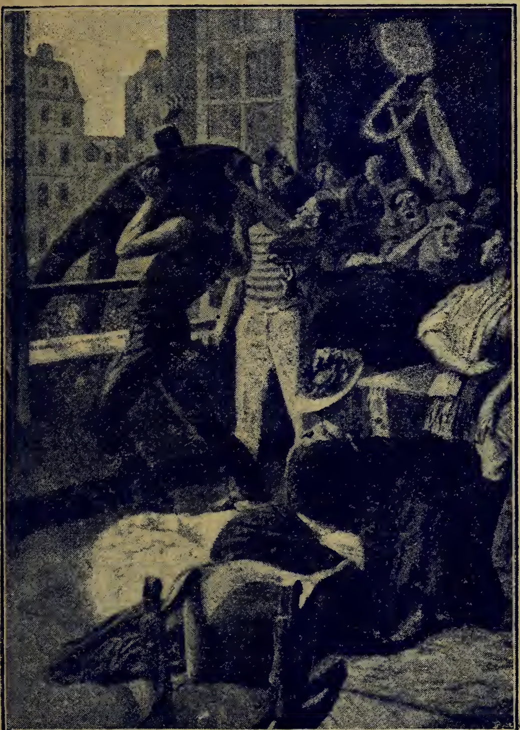
André de Lorde y Masson-Forestier.

BARATERÍA

DRAMA EN DOS ACTES

Preu: 1'50 Pessetes.

BARATERÍA

André de Lorde y Masson-Forestier

Barateria

Drama en dos actes

traducció catalana feta per

SALVADOR VILAREGUT

Estrenat en el Circol de Proprietaris de Gracia, a càrrech de l'«Agrupació Conreu» (Teatre Intim), el 16 de Maig de 1907, y representat posteriorment en el Teatre Romea de Barcelona.

BARCELONA
Imprempta de Salvador Bonavía
Carrer de Petritxol, 2.
1908.

REPARTIMENT

Tal com va estrenarse al Círcol de Proprietaris de Gracia

PERSONATJES	ACTORS
LA HERTEL. Armador. . . .	Sr. *Enrich Gimenez.*
DE DRETZEN. Inspector general de la Companyía de segurs marítims.	» *Ferràn Bozzo.*
BARRÉ. Caixer del armador. .	» *Gaspar Furquet.*
CUILLEMOT. Cordaire. . . .	» *Alexandre Nolla.*
MAZELIN. Agent de la Companyía de segurs.	» *Aureli Campmany.*
VOISENAT. Soci d'en La Hertel.	» *Cecili Rodriguez*
CAPITÁ LA FERTÉ.	» *Ernest Vilaregut.*
CAPITÁ BORDELÉS.	» *Mas.*
VICENS. Comissari a bordo de la Blanca María.	» *Joan Galceràn.*
EL DOCTOR..	» *Jean Munt Rosés.*
LA SENYORA LA HERTEL. . .	Sra. *Concepció Galceràn.*
LA SENYORA LA FERTÉ. . .	» *Trinitat Guitart.*

EMPLEATS, MARINERS, GENT DEL PORT, DONES Y NOIS.

REPARTIMENT

Tal com va estrenarse a Romea

PERSONATJES	ACTORS
La Hertel. Armador.	Sr. *Jaume Borràs.*
De Dretzen. Inspector general de la Companyía de segurs marítims	» *Joaquím Viñas.*
Barré. Caixer del armador. . .	» *Joan Vehil.*
Guillemot. Cordaire. . . .	» *Vicens Daroqui.*
Mazelin. Agent de la Companyía de segurs	» *Miquel Sirvent.*
Voisenat. Soci d'en La Hertel. .	» *Modest Santolaria*
Capitá La Ferté.	» *Avelí Galcerán.*
Capitá Bordelés.	» *Jaume Martí.*
Vicens. Comissari a bordo de la Blanca María.	» *Salvador Carrera*
El Doctor.	» *Enrich Casals.*
La senyora La Hertel. . . .	Sra. *Antonia Baró.*
La senyora La Ferté. . . .	» *Margarida Xirgu*

Empleats, Mariners, Gent del port, Dones y nois.

ACTE PRIMER

Al despatx de l'armador LA HERTEL. Una taula a la esquerra plena de papers, llibres y diversos objectes. A la dreta, la taula d'en LA HERTEL: papers, llibres etc... Al fons, a la dreta, un armari y una caixa de caudals de ferro, prestatjes ab plechs de paper, etz... Tambè hi haurà un alt pupitre per' escriure ab una banqueta alta, de tres peus; y en un recó, la prempsa pel copiador de cartes, ab tots sos accesoris. Gran balcó a la esquerra que dóna al carrer. Portes a la dreta y a la esquerra. La una, vé del avant despaig y per lo tant de la porta del pis. L'altra, va a les habitacións particulars del senyor LA HERTEL. En les parets, un aparato telefonich, un gran calendari, mapes, cartells de companyíes de navegació franceses e ingleses, algun de modernista, altres de senzillament impresos y un gran quadro típich, representant la fragata de vela "Blanca María." També hi haura, en un pany de paret, una panoplia ab llanses, escuts, collarets, y plomedo, procedents de tribus salvatjes de la Oceanía.

L'acte comensa a mitja tarde y acaba al ferse fosch. Durant la primera escena hi haurá un va y ve contínuo de empleats que s'aniran enduent les caixes, rotllos de corda y capses de conserves, que hí haurá repartides per la escena al alsarse'l teló.

ESCENA PRIMERA

VICENS y BARRÉ.

VICENS *(Agafant un dels pots de conserves y ensenyantlo a n'en Barré.)* Que han d'esser com aquestes les conserves que s'han de comprar?

BARRÉ. Sí, home, sí!...

VICENS. Quants pots?...

BARRÉ. Trescents... Ja vos ho he dit!

VICENS. Trescents pots no més?... Vol dir, senyor Barré, que ja n'hi haurà prou? Sempre n'havíem comprat el doble!... Ha de pensar que som cinquanta dos a bordo del «Blanca María»!... Ja ho ha calculat ben bé el senyor La Hertel els que som?

BARRÉ. Vicens!... Ja sabeu que ni vos ni jo som els amos!.. Ab això, mutis!...

VICENS. Bé ho sé prou, però com a comissari que soch a bordo, desprès les encarregades son per mí!.. No sé si ho sab! (*Ab tó aspre.*) No sé perquè s'ha d'escatimar el menjar dels mariners d'aquesta manera!... Y tants diners que 's llensan en aquesta casa!

BARRÉ. Sí, sí, teníu tota la rahó... Però jo haig de fer lo que'm manen, Les ordres son aquestes, y ja sabeu que ab l'amo no hi ha manera de discutirhi. (*Sona'l timbre del telefon.*) La llista ja està apunt... Apa, ja vos en podeu anar. No vos necessito. (*Anant al telefon y abocantse a l'aparato.*) Qui demana?...

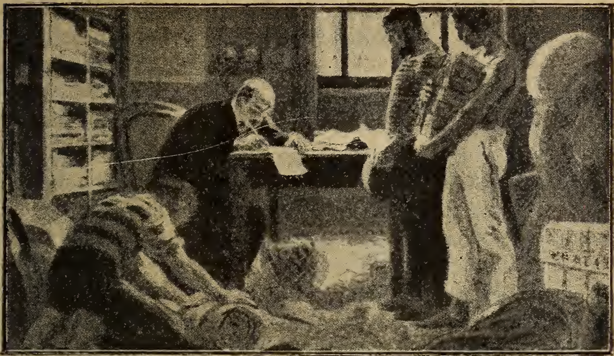
VICENS. Vol que passi per l'aduana, oy?

BARRÉ. Sí, sí, sens falta. (*Contestant a la persona que és al telefon.*) Molt bé... Ja li diré... No.. encare no és aquí 'l senyor La Hertel... Sí... sí... tot s'ha carregat... S'ha traballat tota la nit... Tot està apunt.. Ah!.. així que s' hagi trovat un capità!... (*S'en va del telefon.*)

VICENS. Me descuidava els llibres de bordo.

BARRÉ. (*Agafant uns llibres de la taula y donantlos a n'en Vicens.*) Mare de Deu! Els de can Maurand estàn furiosos perquè la «Blanca María» encara no ha surtit... Son de primera aquesta gent!... Com si fós tan fàcil el trovar un capità!..

VICENS. No deyen que ja n'hi havía un?... Un de Bordelès?...

BARRÉ. (*Movent el cap.*) Sí, bé ho deyen... Però sembla que no hi tenen gayre confiansa. Ahir semblava que estava tot decidit, per més que això de portar un carregament de màquines li fés certs escrpùols... Però avuy sembla que se n'ha refredat... Tots els capitans que's presenten diuhen lo mateix: «si no fós aquest carregament de màquines!» ¡Sembla que s'ho hagin dit! Deu ser la consigna! *(Baix.)* Si la «Blanca María» portés un carregament de dinamita, jo crech que no faríen tantes extremituts.

ESCENA II

Els mateixos y GUILLEMOT.

GILLEM. (*Entra en Guillemot.)* Que és aquí el senyor La Hertel?

VICENS. *(Ana:.tsen.)* No, no ha vingut encara.

ESCENA III

BARRÉ y GUILLEMOT.

GUILLEM. *(Rient irònicament)* May hi és aquest bon senyor! Y l'altre amo tampoch hi és?

BARRÉ. *(Alsant el cap y deixant d'escriurer.)* Qui voleu dir?

GILLEM. Home... el seu associat.

BARRÉ. Ah! el senyor Voisenat? No hi és.

GUILLEM. Bé! Que ha de durar gayre aquesta rifada?

BARRÉ. Què voleu dir?

GUILLEM. També fa l'orni, vostè? Donchs ja li diré jo si no ho sab! Vuy dir que, ab avuy, ja fa cinch díes seguits que vinch... Que no li havíen dit rès els dependents?

BARRÉ. *(Alsantse.)* Y bé, què voleu? Què hi ha?

GUILLEM. Lo que hi ha... és que jo vuy que se'm pagui lo que se'm deu, y que no se'm fassi passar ab cansons! Ja n'estich tip de presentar aquesta factura y de que se'm digui que torni una altre estona! Que potser se pensen que no tinch rès més que fer? Perdo més temps ab aquest dimoni de casa que ab tots els meus parroquians plegats!

BARRÉ. *(Sense convicció, fastiguejat.)* Ep! ep! No crideu tant! Una mica més de modos!

GUILLEM. Vaja! S'ha acabat! Me pagueu o no'm pagueu?

BARRÉ. Torneu d'aqui a una hora, que l'amo hi serà.

GUILLEM. Y vostè... que no m' ho podría pagar, vostè?

BARRÉ. No tinch ordre de pagar, jo.

GUILLEM. Ah! no té ordre de pagar, vostè? Diguiho clar, home! Digui que no té diners... Fora embuts! Val més parlar clar!

BARRÉ. Vaja, prou?

GUILLEM. *(Furiós.)* De què, prou? Jo reclamo'l que se'm deu, ho té ben entès, lo que se'm deu...

(*Un silenci.*) Bé, bé... Ja veurà Tornaré de aqui una hora, y si aleshores tampoch se'm paga... Vatùa'l mon! Jo li juro, pel nom de Guillemot que porto, que faré un disbarat! *(Se'n va, tancant la porta ab una revolada.)*

BARRÉ. Que és violent tot això! Ja succeheix massa sovint. (*Entra en Mazelin.*)

ESCENA IV

BARRÉ y MAZELIN.

BARRÉ. Ah! es vostè, senyor Mazelin! Y donchs, que hi ha de nou?... Que potser porta el seguro de la «Blanca María»?... Al últim s'ha decidit la Companyía!... Gracies a Deu! Be n'ha fets prous d'escarafalls!

MAZELIN. Oh! és que es un dels seguros més forts qu' hem fet, fins avuy.

BARRÉ. Be, vaja, no plori!.. Una casa tan rica com la de vostès!... .

MAZELIN. Sí... però atravessèm un mal any! Hem hagut de pagar tres sinistres molt importants!...

BARRÉ. Qualsevol que'l sentís se pensaría que les Companyíes de seguros marítims no son un bon negoci!

MAZELIN. No pas tant com vostè's pensa... Creguim. L'hi puch assegurar.

BARRÉ. D'això precisament se tracta ara... d'assegurar. Així donchs, ja està tot arreglat?...

MAZELIN. Sí .. tot arreglat. Però creguim que m'ha costat d'obtenir¡ La Companyía no hi estava pas decidida! Volía y... dolía! Demanava una informació més complerta de l'estat del barco; però jo he decidit al Director. S'ha acontentat ab el meu informe y després de molts esforsos per part meva, ha firmat. Ja poden dir que tenen sort, vostsè, ja!..

BARRÉ. Perque ho diu que tenim sort? Que vol dir que la «Blanca María» no és un bon barco?

MAZELIN. Molt bo, sí, ja ho crech; y em sembla sòlit. Però, miri que si s'arrivés a perdre, nosaltres hauríem de pagar una indemnisació grossíssima!

BARRÉ. *(Fentli l'ullet y més baix)* Bé, però mentrestant vostè tocarà una bona comissió!

MAZELIN. Me sembla que me l'ha he ben guanyada! Que es pensa que m'ha costat poch decidir a la Companyía! Y després... encara falten ultimar alguns petits detalls. La Companyía exigeix que se li dongui el nom del capità, dintre de quaranta vuit hores, o si no, no hi ha res fet!

BARRÉ. Això ray! Ja'l sabrà trovar un capità el Sr. La Hertel.

MAZELIN. També ho crech; y ademés, oferintli una bona paga!... *(Se sent cantar a dins ab acompanyament de piano. Pausa.)* Hola! Què és això? Qui canta?

BARRÉ. Es a dalt. La senyora del senyor La Hertel.

MAZELIN. *(En veu mes baixa y després d'una pausa y somrient.)* Crech que havía cantat al teatre, oy? abans de casarse ab en La Hertel?

BARRÉ. Crech que sí...

MAZELIN. Que n'hi deu haver costat de diners a n'el senyor La Hertel, eh? Perque crech que l'hi agrada molt lluhir!

BARRÉ. Bé ho diuhen... *(Pausa.)*

MAZELIN. *(Després de contemplar les sagetes, les llanses y l'escut dels saivatjes.)* Quines armes més extranyes! D'ahont ho han tret això?

BARRÉ. Crech que és de Filipines. Es un recort que'l senyor La Hertel va portar dels seus viatjes. Com que havía sigut capità de fragata.

MAZELIN. *(Confidencialment.)* Be ho sé prou. Y n'he sentit contar algunes de quan era capità que ja l'hi dich jo.

BARRÉ. Què?...

MAZELIN. Ja l'hi diré, però que no surti d'aquí, eh? Diuhen que comprava y venía negres!

BARRÉ Y ara? No'n cregui rès de tot això! La enveja y el despit fan dir tantes coses! No veu que hi ha tants descontents!

MAZELIN. Te rahó Però se veu que és un home que n'ha passat de tots colors! Y allò que contan de quan manava «La Gravina», de que dotze homes de la tripulació se l'hi varen amotinar y ell sol ne va tombar cinch a cops de revolver, y va lograr enmanillar als altres!... Es un home de ferro el senyor La Hertel. Sembla impossible que un home axí's deixi dominar com una criatura per una dona!

BARRÉ. Que hi vol fer! Desgraciadament és axí! Y lo que és més estrany es que generalment els homes que semblan més enèrgichs, més valents y de més genit son els que precisament costen menos de dominar per part de les dones!

SENYORA. *(Desde dintre.)* Barré.

BARRÉ *(Preocupat.)* Ah! és la senyora La Hertel. Ja 'm dispensarà, senyor Mazelin.

MAZELIN. Fassi, fassi, que jo me'n vaig. Ja tornaré. Passiho bé, Barré!

BARRÉ Estigui bo, senyor Mazelín. *(Mazelin se'n và.)*

ESCENA V

BARRÉ y la Senyora HERTEL.

SENYORA. *(Entra. Es una dona elegant, però d'aspecte fret y orgullós.)* Que encare no és aquí en La Hertel? Y donchs?... No deya que vindría a les quatre? Ja son tres quarts tocats de cinch! No l'he vist en tot el sant día!

BARRÉ. No passi ansia, senyora! No veu que'l barco va fondejar tan lluny!...

SENYORA. No'n passo cap d'ànsia! Lo que m'extranya és que no m'hagi avisat que no l'esperés a dinar.

BARRÉ. Miri, tampoch ens ha dit rès a nosaltres, y això que hi hà una pila de coses pendents! No n'hi ha poca de gent que'l vol veure! Jo ja no sé què dilshi!

SENYORA. (*Impacienta.*) Bé, de lo que passa aquí al despaig, jo no n'haig de fer res! Lo que a mí m'interessa son altres coses!

ESCENA VI

BARRÉ, la Senyora LA HERTEL y en LA HERTEL.

LA HER. (*Desde dins*) Està bé! Sí, sí, ja'n parlarém! Ja li diré lo que'ls hi ha de contestar. (*Entra. Al entrar vé tot capficat y malhumorat però al veure a la seva dona's domina tot seguit y pren un aire alegre y afectuós.*) Ah! ets aquí? Que potser m'esperaves? Dispensem, filla, però avuy no sé ahont tinch el cap! Ni he tingut temps de dinar! Hi ha hagut un escàndol allà baix al moll. N'hi havíen que cridaven una mica massa!... y m'he hagut d'imposar! M'ha costat bastant, no't pensis, el posarlos a ratlla, però al cap d'avall ho he lograt! Ara tothom fà la farina blana!... (*Interrogant a n'en Barré.*) Deu haver vingut molta gent, eh?

BARRÉ. Tanta com ne vulgui! Tothom ha dit que tornaría.

SENYORA. Jo soch primer que ningù! T'haig de parlar! Ab cinch minuts ne tinch prou!

LA HER. Oh! tant de temps com vulguis! (*A n'en Barré.*) Digui als de allà fora que desseguida estaré per ells!

BARRÉ. Molt bè diu! (*Se'n và.*)

ESCENA VII

La senyora LA HERTEL y en LA HERTEL.

LA HER. Apa, digues, de què's tracta? (*S'asseuhen tots dos.*)

SENYORA. He rebut una carta d'una parenta teva.. una tal Enriqueta Souler que és casada de poch ab un tal La Fertè...

LA HER. Sí, sí, ja ho crech; la Enriqueta! Som parents... sí... encara que una mica llunyans! Es molt més jove que jo! No més te diré que l'havía tinguda a la falda de petita!... Y perquè t'ha escrit?

SENYORA. Perque vol que jo iuflueixi en un assumpto que a la pobre's veu que li interessa molt. Veuràs...: fa poch que s'ha casat ab un tal La Ferté, un jove de Tolón que ès capità de barco.

LA HER. (*Sugestionat per les últimes paraules que ha dit la seva dòna, parla maquinalment com dominat per altres pensaments.*) Caràm! Té rahó! Ja no me'n recordava que la Enriqueta s'havía casat ab un capità de barco!

SENYORA. Els pobres se coneix que la ballen molt magre. Han sapigut que tu buscaves un capità per la «Blanca María» y...

LA HER. (*Torbat.*) Però si la «Blanca María» ja'n té de capità!

SENYORA. Ay, fill meu! No ho sabía! Si'm tinguessis una mica més al corrent de tots els teus projectes, jo no hauría telegrafiat a n'aquesta pobre gent que'l càrrech de capità encara estava pera donar y que podíen venir desseguida...

LA HER. Y vindràn?

SENYORA. Ja t'ho pots pensar! D'un moment a l'altre

LA HER. (*Com fent esforsos pera allunyar de sí una*

visió penosa.) Però jo no'l puch pas pendrer aquest xicot?

SENYORA. Perquè no? Mira que son molt dignes de que t'interessis per ells! Ademés, el parentiu..; que no l'estimes a la pobre Enriqueta?

LA HER. (*Baix.*) Precisament per això! (*Més alt.*) El càrrech de la «Blanca María» és superior a les condicions d'aquest xicot! Convé un home d'experiencia! El viatje serà molt dur, molt perillós! y sobre tot és massa jove. Y per altre part casi ja estich compromès ab un altre. (*Ab veu melosa*) Vols dir, que ademés d'això, no'm volíes dir una altre cosa?

SENYORA. Ho has endevinat! Ja veuràs.. Com que estèm a últims de mes .. Ja sabs que'ls diners se'n van sense saber com En fi, que ja pots suposar lo que vuy.

LA HER. (*Ab timidesa.*) Escoltem! Ara m'hauríes de fer un favor. Tenir una mica de paciencia!

SENYORA. Veus?; ja m'ho he pensat! Fa un quant temps que quan te demano diners, sempre'm contes lo mateix: que tingui paciencia! (*Pausa, continuant ab manyaguería*) Si t'haig de ser franca't diré que no tinch pas la vida que'm vas prometrer! Casi no valía la pena d'haver deixat el teatre.

LA HER. (*Ab tendresa*) Que no se t'ha tractat sempre com una reyna?

SENYORA. Sí, però és una mica car el tractament de reyna.

LA HER. Tens tota la rahó! Però tu que ets tant bona y tens tant bon sentit per ferte càrrech de les situacions, me faràs més content si...

SENYORA. Si què?

LA HER. Si volguessis reduhir tot lo possible... els teus gastos.

SENYORA. Com? Reduhirme? Què dius ara? Y donchs? Y el negoci? Que no va bé? May me n'havíes dit rès! Parla! Cuyta! Digues! Ho vuy saber tot, (*Alarmada.*)

LA HER. (*S'ha alsat y passejantse amunt y avall volguent dissimular la veritat penosa, diu:*) Oh! Tranquilisa 't! Tot s'arreglarà! No tinguis por! Però avuy, en els temps que corrèm, les cases armadores atravessèm una crissis terrible! Falten mercats! La competencia extrangera és espantosa! Y qui més qui menos, tothom se'n ressent! Grans y xichs! Però tot això si Deu vol, passarà. Vindràn temps millors. Mira: jo tinch un cert projecte que si'm surt bé...

SENYORA. Y si no t'hi surt bé?

LA HER. Hem de tenir confiansa en que tot surtira bé. Així que la «Blanca María» hagi llevat ancles, m'ocuparé de cobrar una pila de diners que'm deuhen; y aleshores si que...

SENYORA. (*Que no l'ha escoltat.*) Sí, però mentrestant me podríes donar mil franchs. Per ara ja'n tindré prou.

LA HER. (*Pausa, titubejant, molt contrariat.*) Sí, però'l cas és que...

SENYORA. Home! No't demano pas tant!

LA HER. No, és veritat. Però ara com ara no puch donarte'ls; no'm vé bé.

SENYORA. Y ara? Que ho dius de serio?

LA HER. (*Ab veu fosca, casi dihentho ab el gest.*) Es que no'ls tinch!

SENYORA. Eh?... A casa no hi ha mil franchs

LA HER. Què hi vols fer? No! Ara com ara, no. He pagat per l'aprovisionament de la «Blanca María» més de vint mil franchs, en quinze díes... y encara 's te de completar. Sembla que hem contat curt. Volía cambiar tot el cordatje del barco y no he pogut, perque me'n demanen massa. Ah! Estich en una situació terrible. Però jo't prometo que tot s'arreglarà.

ESCENA VIII

Els mateixos, GUILLEMOT y BARRÉ

GUILLEM. (*Desde dintre.*) Que ja és aqui el senyor La Hertel?
(*Se sent dintre una discussió violenta.*)
LA HER. (*Anant cap a la porta.*) Què és això, Barré? què hi ha?
BARRÉ. (*Desde dintre.*) Es en Guillemot, el cordayre.
LA HER. Digali que s'esperi un moment. Y que no fassi aquestos crits.
SENYORA. (*Anantse'n.*) Recorda't que aquest vespre estèm convidats a can Laurans. No vinguis tart a sopar. (*Se'n va.*)

ESCENA IX

LA HERTEL, GUILLEMOT, després BARRÉ.

GUILLEM. (*Entrant ab el barret posat.*) Vaia! Al últim és aquí, 'l senyor La Hertel!
LA HER. (*Que torna d' acompanyar a sa muller fins a la porta, ab fredor.*) Que hi ha? Qui sou, vos?
GUILLEM. Soch en Guillemot, el cordaire, que vol cobrar de totes passades!
LA HER. Feume 'l favor de descobrirvos, primer. (*Guillemot se treu el barret.*) Es dir, que vos sou el cordaire?
GUILLEM. El mateix. Vinch perque se'm pagui lo que se'm deu!
LA HER. (*Ab molta calma.*) Que se hos pagui, abans de que la «Blanca María» quin cordatje de recambi crech que és vostre, hagi llevat ancles? Això no s'ha vist may!
GUILLEM. Que diu ara? Si lo que jo reclamo és una

factura del any passat! No se pas de qui son les cordes de recambi que portarà la «Blanca María» en aquest viatje! Lo que l'hi puch assegurar és que, de casa, no ho son pas! Y siguin de qui siguin, créguim que ja'l planyo!

LA HER. (*Calmós, flemàtich, fent veure que comensa a recordar.*) Sí, sí, teniu rahó! Y'm veníu com l'anell al dit! Un té tantes coses al cap aquets díes! Voleu creure que no m'en havía recordat del cordatje de recambi per la «Blanca María»? Mare de Deu! Afigureuvos si'l barco arriva a sortir sense'l cordatje de recambi! Sí!... Sí!... Ja recordo! Es la factura de l'any passat. (*Barré entra.*) Barré, que està comprovada aquesta factura?

BARRÉ. Sí, sí senyor. Està comprovada.

LA HER. Y donchs, home! perquè no m'ho deya? Quines ansies! Miri que en Guillemot no és pas rich! Y és molt natural que vulgui cobrar lo que se l'hi dêu! (*A Guillemot.*) Estaríeu ben fresch, Guillemot, si tots els vostres parroquians fossin com jo! Casi hauría de plegar el ram!

GUILLEM. (*Completament amoixat.*) Oh! no tant, senyor La Hertel, no tant!... Tant com plegar el ram... Es per la regularitat, per rès més.

LA HER. Quant puja aquesta factura?

GUILLEM. Dos mil, cent quaranta set franchs.

LA HER. No més? Y per aquesta miseria feyeu aquells crits? Jo'm pensava que's tractava de molts milers!

GUILLEM. Una miseria dos mil cent quaranta set franchs? Deu n'hi dó!

LA HER. No hi fa rès, però s'havien d'haver pagat. Dispenseu. Ha estat un descuit! Barré! Espero que no tornarà a succehir! (*A Guillemot.*) Ara us ho pagarèm. Vegi, Barré, un sello mòvil. Vaig a treure diners, perquè, ab tot lo que avuy s'ha pagat, potser no la té vostè en caixa aquesta cantitat! Vaig a erli fondos

Barré. Quan vol? Quatre mil, cinch mil, deu mil franchs? (*Va cap a la caixa de ferro, fa jugar el pany y la obra lentament.*)

GUILLEM. (*Ab gran sorpresa, veu tímida y duptant.*) Escolti: si ara en aquest moment no li vingués prou bé, ja ho sab... Si vol, li puch fer un rebut d'una quantitat a compte.. De quant vol que li fassi?

LA HER. Ja vos ho he dit! Del total. No, no'ls comptes ben clars. Vos ho pagaré tot d'un cop. Y no torneu més No m'agrada a mi la gent desconfiada! No la puch veurer jo la gent que crida y esvalota pera cobrar! No és serio.

GILLEM. Ja veurà, senyor La Hertel...

LA HER. Sí home, sí, digueho clar. Perquè negarho? Teníeu por de que us estafessim.

GUILLEM. Oh! no. Això no.

LA HER. Sí, home, sí; no feu el pagès. Es de primera això. Val més que m'ho prengui rient! Apa, poseu; « Per saldo de tot lo degut ». Perque, com ja deveu suposar, és l'últim negoci que f rèm plegats No faltaría més! D'aqui endevant comprarèm a la Cordería central.

GUILLEM. (*Ab greu.*) No s'ho prengui així, senyor La Hertel. No s'enfadi! Reconech que no hi havía motiu pera desconfiar de vostès. Té rahó. Però com que feya tant temps... Ha de pensar que he vingut més de vint vegades. Y jo tinch altre feyna!

LA HER. Prou, prou! Ja n'hi ha prou. (*Irat.*)

GUILLEM. Vaja, no s'alteri, per l'amor de Deu! Vostè és un bon parroquià. Jo no'l volía pas ofendrer. Perdoni. Es que com que un home no se sap explicar prou bé.. Vaja, ia ho veig, tinch culpa. Però també és veritat que 'l gènero de casa és de primera y que sempre li hem donat a bon preu. Dispensim, senyor La Hertel. Dispensim!

LA HÉR. (*Indiferent*) Que ja heu acabat?

GUILLEM. Oy que no ho sera aquest negoci l'últim que farèm plegats? Tingui! Ja que de tot ne té la culpa aquest dimoni de factur, apa, així, ben petits. Ala! (*La esquinsa fentne petits bocins.*) Aqui la té. (*El's llensa.*) No'n vuy de diners de vostè. Guardise'ls. No, no, no; de cap de les maneres. Ara ja estich tranquil. Però com que m'havíen omplert el cap dihentme de vostè... Bé, vaja, rès. No ho vulgui saber. Y perdonim. Si vol tot el meu magatzèm, prengui'l. Ja'm pagarà quan li vingui bé. No vuy ni un xavo de vostè. Tant amichs com abans, per xò, eh? S'entén. Y vostè continùa sent parroquià, oy? Me'n vaig pera ferli enviar tot seguit les cordes del recambi. (*Se'n va, tot dihent a Barré:*) Ho veu com tot s'arregla en aquest mon? Quan se tracta de cases com aquesta, un sempre acaba per entendre's. (*Surt.*)

ESCENA X

Dits, menys GUILLEMOT.

LA HER. (*Queda rient.*) Quin beneit! (*Pausa.*)

BARRÉ. (*Tornant a entrar, un xich emocionat.*) El capità bordelès... és aquí.

LA HER. (*Fent un moviment d'impaciencia.*) Está bé... Fàssil entrar.

ESCENA XI

LA HERTEL, El capità BORDELÉS, y VOISENAT. Aquest després.

LA HER. Y bé? Estèu decidit? M'han dit que ahir vareu visitar la «Blanca María.»

CAPITÁ. (*Ab descoratjament.*) Ho vaig provar de visitarla. Ja era fosch. Ni s'hi veya gota. Vaig anar a l'entrepont. Me va semblar que pesaven molt aquelles màquines. Si l'hi haig d'esser franch jo crech que, és un mal lloch l'entrepont pera posarhi màquines.

LA HER. Bé: la volèu manar, si o no, la «Blanca María»?

CAPITÁ. Si'm deixa distribuir bé el carregament y'm deixa treurer quaranta o cinquanta tonelades de ferramenta.

LA HER. Pera posarles ahont?

CAPITÁ. Al moll, pera que's quedin en terra.

LA HER. No, el barco tè de sortir ab tot el carregament.

CAPITÁ. Y si hi ha perill?

LA HER. Sempre n'hi ha de perill navegant. El mar ho és sempre de perillós. Quins capitans que corren avuy en día! Després vos queixareu de que no hi ha feyna.

CAPITÁ. També'ns la estimèm la pell nosaltres. Y quan no hem vist carregar un barco, no'l podèm manar.

LA HER. Y jo? L'he vist carregar jo el barco? Qui més interès hi pot tenir que jo?

CAPITÁ. (*Roncejant.*) Oh! vostè és diferent. Si'l barco es pert, les Companyíes de seguros encara li afluixaràn diners. Pero jo... oh! no, no y no. Vaja, no. puch, no puch, no'm deixo tentar. (*Llarga pausa.*)

LA HER. (*Caminant amunt y avall nirviós.*) Vaja, donchs. Sabeu com vaig comensar jo? Tenía vinticinch anys. Ni un quarto a la butxaca. Hi havía un barco al port de l'Havre. Ningú volía manarlo. Corríen pel moll males veus, veus estùpides, les mateixes veus de sempre... Vaig presentarme, demanant doble paga. Varen donarme-la. Vaig sortir ab el barco y... aquí'm teniu! (*Pausa.*) Està bé. Comprench que no ho volgueu acceptar lo que us proposo. Pero per l'amor de Deu no m'ompliu el

cap de tots aquells que encara pot ser se decidiríen a manar la « Blanca María ».

CAPITÁ. *(Ab ironía)* No'n trobarà pas cap de capità per la « Blanca María ». Es en va que s'escarrassi. Jo si fos de vostè, faría descarregarla la « Blanca María».

LA HER. *(Secament.)* No'ls necessito'ls vostres consells, capità. *(Entra Voisenat, vestit d'automovilista. S'atura y escolta.)*

CAPITÁ. No s'ho prengui axí, senyor La Hertel. Fa mal fet de pendres-ho axí. Tot lo que jo li dich és perque tinch obligació de dirli. Entenguiho bé: perque tinch obligació de dirli. Li parlo ab el cor a la ma. *(Durament.)* Y no soch sol en el port que penso y parlo axí. Tinguiho ben present *(Se'n va.)*

ESCENA XII

VOISENAT y LA HERTEL.

VOISEN. *(Fastiguejat)* Què hi ha? Què passa?

LA HER. Passa que no puch trovar capità de cap de les maneres; que me'n convé un sens falta, perque és indispensable que la «Blanca María» surti com més aviat millor.

VOISEN. Es clar. Com que may me dóna compte de rès! Tingui: ara mateix, a la Bolsa, en Riviere ho deya que no'n trovaría de capità.

LA HER. *(Afectant un somrís altívol.)* Ah¡ Es a dir que ja se'n parla? Però què se'ls en dona a la gent de tot axò?

VOISEN. *(Donantse importancia.)* Tot lo que vulgui. Però què hi farà? La veritat és que ja se'n parla massa d'aquesta casa per tot. També diuhen una altre cosa..

LA HER. *(Mirantlo fit a fit.)* Que? Que diuhen?

VOISEN. Ja veurà; per axó he vingut; per parlar ab

vostè de tot això en serio. Perquè al cap d'avall, encara que jo no'm fico pera rès en el negoci, no per això deixo de ser el seu comanditari. Ja veu que de mí no s'en pot pas queixar! No'l destorbo, ni li pregunto may rès, però també haig de pensar en que jo aquí hi tinch la meitat de la meva fortuna.

LA HER. Y jo les dugues meitats. Què més? (*Pausa. Voisenat no diu res.*) Donchs bé, sí, si l'hi haig de ser frach estèm atravessant una crisis. Tal com ho sent, una crisis bastant seria! Son gangues dels negocis les crisis, veliaquí.

VOISEN. (*Ab altre tò.*) Oh! jo no hi volgut pas dir que... De cap de les maneres. Ja sé que vostè és un home de recursos y que sap donar solucions satisfactories a tot!

LA HÉR. Mentres no'm falti la voluntat y la energja pera lluitar, no desesperaré may! Després me sembla que ja'm coneix bé prou! No'm fa por la lluita! Lo important avuy per avuy és trovar un capità. Si m'ha trovat una mica amohinat no és mes que per això. (*Truquen a la porta, varies vegades. La Hertel abstret no ho sent. Pausa.*)

VOISEN. Miri que truquen.

LA HER. Endavant! (*Com que ningù entra, ell va a obrir. Entra la senyora La Fertè, jove, maca, d'aire ignocent.*)

ESCENA XIII

Els mateixos y la senyora LA FERTÉ.

SENYORA. Ah! Dispensim, senyor La Hertel, veig que està ocupat... Y donchs que no'm coneix?

LA HER. (*Molt preocupat y ab gestos que desmenteixen la afabilitat de ses paraules.*) Ah! sí; ara si; dispensim... peró és vostè? La Enriqueta?

Qui ho havía de dir! Com ha cambiat en deu anys que no'ns havíem vist! (*Pausa.*) Tinch el gust de presentarli el meu soci, el senyor Voisenat. (*Presentant.*) La senyora La Fertè, filla d'un intim amich meu, un xich parenta també, no és veritat?... casada fa poch ab un jove de Tolón. Y donchs, què conta de nou?

SENYORA. Ja veurà. Així que hem rebut la carta de la seva senyora, ens hem posat en camí, y aqui ens té! Vintiquatre hores de ferrocarril que dono per ben empleades.

LA HER. Pobre Enriqueta! (*Maquinalment.*)

SENYORA. Què hi vol fer? Però digui, no'm fassi patir! La plassa de capità... no està pas donada encara, veritat? El meu marit ho és de capità.

LA HER. (*No sapiguent que contestar davant de Voisenat.*) Bé, però...

VOISEN. No, senyora, no. Si vé com l'anell al dit! La plassa no està donada.

LA HER. (*Fredament.*) No, encara no està donada.

SENYORA. (*Picant de mans ab gran alegría.*) Oh! Gracies, gracies. Si sapigués lo contenta que estich... Ay, Deu meu! Quan en La Fertè ho sabrà .. quina alegría! Vaig a buscar al meu marit. Vindrèm tots dos desseguida. Fins ara mateix! (*Se'n va.*)

ESCENA XIV

VOISENAT y LA HERTEL.

VOISEN. (*Ab ayre de superioritat.*) Ho veu, home! Ja l'hem trobat al ditxós capità que tanta falta li feya. Si no m'hi arrivo a ficar jo... Després dirà que no serveixo pera rès. Sort que jo hi he sigut, perque o si no'm sembla que...

LA HER. (*Maquinalment, ab el pensament qui sab ahont, sense mirar a Voisenat.*) Oh, vostè ray! No

s'hi pensa pas gayre en pendrer una resolució. Es un esperit fort, vostè! *(Ab veu baixa, y ab profonda tristesa.)* Serà vostè qui ho haurà volgut.

ESCENA XV

Els mateixos, capità LA FERTÉ, senyora LA FERTÉ y deprés BARRÉ.

(Entren el capità La Fertè y la senyora La Fertè.

SENYORA. Senyors! Tinch el gust de presentarloshi el meu marit.

LA HER. *(Reprenent son ayre tranquil.)* Deu lo guart, capità. Tinch molt de gust en coneixe'l.

LA FERT. *Confús.)* Senyor La Hertel... jo soch el que... en fi, no sé com dirli. Així és veritat lo que m'ha dit la Enriqueta? Que vostè'm confia el mando de la «Blanca María? Així, de cop y volta, sense passar els ulls pel meu expe dient.

LA HER. No m'ho agraheixi pas. El barco és... se pot dir que no és pas vell. Peró el carregament... ja veurà... son màquines, y un barco carregat de màquines és cosa que no sol fer gayre goig. Perque, veurà, se corre més perill, un perill més serio. Això vostè ho sab tant bé com jo.

LA FER. *(Greument.)* La carrera de capità de barco n'és plena de perills. *(Silenci. La Hertel se torva com sobressaltat.)*

VOISEN. *(Volguent dissipar la fredor que regna.)* Peró també és una carrera ben hermosa! Vol cosa més sublim que'l coratje que vostès desplegan afrontant el mar, quan tots els elements estàn desencadenats! Aqui'm té a mi. El meu

ideal aqui ahont me veu, era ser marino. Però, què hi vol fer, vaig escullir la carrera de rentista. Tant que m'hauría agradat, actiu com soch, encara que no ho sembli, navegar per tots els mars, explorar fins els més llunyans, ah!

LA HER. *(Dominantse y deturant la xerrameca d'en Voisenat.)* Bé, bé; prou, prou. *(Voisenat se retira al fondo molestat.)* Després hi ha una altre cosa. El sou que li puch oferir no será gayre crescut.

LA FER. No hi fa pas rès, senyor La Hertel. Confiansa per confiansa. Donguim lo que vostè vulgui. Sigui lo que sigui, queda acceptat per mi desde ara.

LA HER. Aleshores si que... *(Pausa.)* Si abans de comprometre's vol visitar el barco? Ja sap que és la costùm.

LA FER. Ara potser és ja un xiquet tart No hi hauría prou claror. Se va fent fosch depressa. Deixemho per demá.

LA HER. Demá no será possible, perque demá té de surtir el barco. Tot està a punt. Me convé que's decideixi aquest mateix vespte.

LA FER. *(Després d'haver consultat a sa muller ab la mirada.)* Jo ja estich decidit, senyor La Hertel. No'n parlèm més.

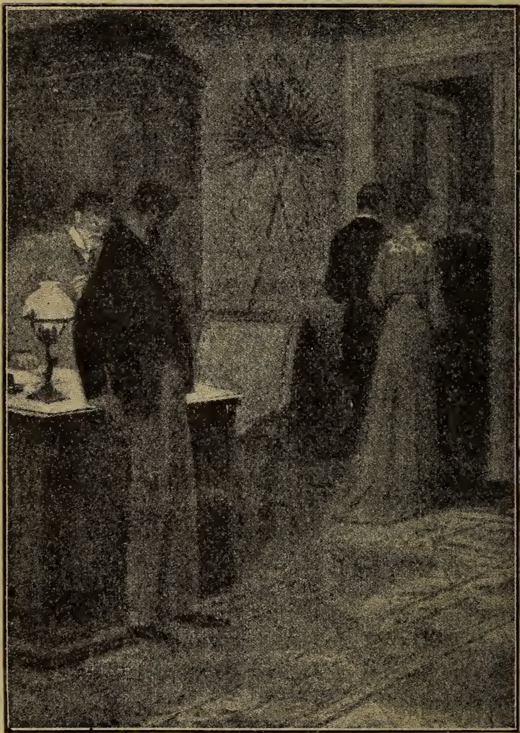
SENYORA. Sí, sí, ja ho crech que està decidit. Y ben content!

LA HER. *(Dominant sa emoció.)* Es dir que és que si? Molt bé. *(A n'en Barré qu'entra.)* Barré! Extengui la contracta del senyor La Fertè com a capitá de la «Blanca María», pera que la firmi. Telefoni desseguida a la Companyía de seguros: Ja pot dir a tothom que la «Blanca María» surt dema. Y ara, capitá, dispensim, però no tinch ni un minut pera mi. Ja se'n farà càrrech. Ja faré que l'acompanyin a bordo. Embarquis aquest vespre mateix. Si, mentrestant, voleu veure a la meva dòna?

SENYORA. Sí, sí, ab molt de gust! Ja ho crech! Li donaríem les gracies.

LA HER. (*Nirviós.*) Barré, fassi'l favor de acompanyar a n'els senyors.

(*Els La Fertè se'n van ab en Barré. La Hertel queda inmòvil mirant la porta per ahont han sortit els altres. Pausa. Se passa la ma pel front. Llarch silenci.*)

ESCENA ULTIMA

VOISENAT y LA HERTEL. Després BARRÉ.

VOISEN. Escolti: Què és tota aquesta historia del carregament de màquines? (*Silenci de la Hertel.*) Així la «Blanca María» sortirà demà? Ab rumbo al Brasil, oy? (*Signe afirmatiu de La Hertel.*) Quants díes conta que hi posarà en la travessía? (*Geste evasiu d'en La Hertel.*) Que potser s'ha tornat mut? Que no té llengua? Vatualisto! Diguim al menos per quant l'ha assegurada la «Blanca María».

LA HER. (*Després d'haverlo contemplat una llarga estona.*) Per un milió doscents mil franchs.

VOISEN. (*Ab gran estupefacció y alegría.*) Què diu ara? Per un milió doscents mil franchs! Però com redimoni s'ho ha fet? Un milió doscents mil franchs! Borrango! Però, escoltim; vinguim aqui. Jo no desitjo la mort de ningù ¡Deu me'n reguart! Es clar que no! Però, xiquet! A n'aquest preu, y per mamarse aquesta ganga, casi.. casi convindría que un bon cop de mar!...

LA HER. (*Molt baix, fredament tranquil.*) Pst! Calli, per l'amor de Deu! Calli, si pot!

BARRÉ. (*Entrant.*) Aqui té'l contracte firmat. (*La Hertel el pren ab emoció. Els ulls de la Hertel y de Voisenat se troven.*)

LA HER. (*Afectant indiferencia.*) Barré, Hurà d'encendre 'l llum. Casi no s'hi veu. Y és trist tot això.

FÍ DEL ACTE PRIMER

ACTE SEGÓN

La matelxa decoració que al p"imer acte. Es al matí. Dia plujós.

ESCENA PRIMERA

BARRÉ y el METJE.

BARRÉ. *(Ab l'aire d'un home que parla en una casa qu'estan de dol.)* Si'l senyor metje vol fer el favor d'assentarse... No s'haurà d'esperar gaire. El senyor La Hertel vé desseguida. Desde que està sol... Desde que la senyora... s'en va anar, no reb a ningù en el pis. Per altra part, tot està tancat, y com que va despatxar a tot el servey...

METJE. Com se trova, avuy?

BARRÉ. Desde que vostè va donarli aquella injecció... millor, forsa millor.

METJE. Es d'esperar que, al cap d'avall, no serà rès... De primer entuvi, vaig alarmarme... però després... Es un temperament de ferro aquest home!

BARRÉ. Ja ho pot ben dir, ja! Es la energía personificada!

METJE. No podèm cantar victoria per això. S'ha de cuidar molt, però molt!... Vostè'l té de vigilar sempre, sempre!

BARRÉ. Ja ho faig, ja. Desde aquella mena d'atach que va tenir, no'l deixo pas may. Fins m'hi arreglat un llit en el seu quarto, per si tingués rès a la nit.

METJE. Y aquestos díes, que hi ha vingut al despatx.

BARRÉ. Si, tenía feyna urgent. Però casi tot el día 'l passa fora de casa. Ahont va? Que fa? No ho sé pas. Diu que passeja molt. Sol anar lluny. Parla sol! Deu meu! Quin cambi... en tres setmanes!

METJE. Oh!... y pensar que de tot ne té la culpa aquella poca vergonya de dona!... que li devía tot! Mireu que fugir ab un tenor d'opereta!

BARRÉ. Quin escàndol! Sembla impossible!

METJE. Y lo bo del cas és que no ha sorprès a ningù; no més que al pobre La Hertel. No sospitava rès. Com que l'estimava tant. (*Pausa. Contemplant el quadro que reprsenta la «Blanca María.»*) Oh! Y ara que hi penso: què'n sabeu de la «Blanca María»? Dich això, perque ahir me va enviar a buscar la senyora del capità, sab?

BARRÉ. Sí, sí. Sé que no s'ha mogut de Nantes. Vé molt sovint aqui, pera saber noticies. Es una xicota molt simpàtica, y agrahida per qualsevol cosa que's fassi per ella.

METJE. (*Movent el cap.*) No gasta gayre salut, la pobre!

BARRÉ. (*Ab tristesa.*) Que està malalta, potser?

METJE. No; però té'l pit molt delicat. Va mal alimentada. Psè! Miseria! (*Entra La Hertel.*)

ESCENA II

Els mateixos y LA HERTEL.

LA HER. (*Molt pàlit.*) Dispensim, doctor, si l'he fet esperar. Però encara'm costa una mica'l vestirme.

METJE. Y aquest bras, que tal? Funciona bé?

LA HER. Aquest dimoni de bras el tinch sempre un xich adormit, quasi insensible. (*Barré se'n va.*)

ESCENA III

Els mateixos, menos BARRÉ.

METJE. Y, el bras apart, com se trova de tot lo demés?

LA HER. Me trovo tot lo bé que pot trovarse un home que ha rebut un cop semblant!

METJE. Sí, ha sigut un cop crudel.

LA HER. Espantós! Aquella dona que...

METJE. Calmis, per l'amor de Deu! Calma!

LA HER. Si, si, té rahó, calma. La calma del cementiri és la que a mi'm convé! Aixis hauré acabat d'una vegada.

METJE. Vaja, no vull que's desesperi. Li convé tornar a traballar, tornar a ocuparse del negoci.

LA HER. No, no Me fa fàstich el negoci.

METJE. Y és vostè, el senyor La Hertel, el que parla així?

LA HER. Ja no ho soch en La Hertel, no. Ja no ho soch aquell La Hertel tant temut, tant envejat de tothom! Soch un altre home! Un home fracassat, acabat.

METJE. Vostè exagera...

LA HER. No, no exagero, no; creguim. Lo que vaig tenir va ser una sombra de feridura. He perdut la salut. He perdut la dona que jo adorava! Jo que no tinch ni fills ni amichs ni rès! (*Sa veu se trenca.*) Ho he perdut tot! (*Pausa. S'agafa'l cap ab les mans y's desespera*) Oh! Arrocego una vida impossible! Passo unes nits espantoses!

METJE. Li torno a dir que exagera'l seu mal. Tot això passarà No's deixi abatre així, home. Els seus enemichs, que ja sab que son molts, se engreixaràn si ho saben. S'ha de presentar devant d'ells, encara que no més sigui que per dignitat, ab aquella energía proverbial de sempre.

LA HER. (*Ab ayre fatigat y escèptich.*) Y bé, si, és clar. Això o una altre cosa, bé ho haurêm de fer. Tornarèm a traballar, provarèm d'oblidar. ens tornarèm a entregar en cos y ànima al negoci, pera guanyar diners, molts diners! Perque, al cap d'avall, els diners ho son tot en aquest mon! Y ab els diners, un se pot procurar totes les alegríes y tots els gustos.

METJE. Més m'estimo les conseqüencies d'un excés de traball, que no pas les de la inacció y de la soletat. Segueix sempre les meves prescripcions, veritat?

LA HER. Sí, si, doctor.

METJE. No deixi pas el *suerum*, fins que se senti ben be equilibrat.

LA HER. No, no tingui por.

METJE. Torni a traballar, creguim! Torni a fer aquella vida activa y animada d'abans. Però procuri evitar les emocions! Això si que li encarrego.

LA HER. Després del cop sofert, què pot emocionarme ja? (*Truquen a la porta.*) Ja pot entrar, Barré. Què hi ha? (*Barré entra.*)

BARRÉ. Un senyor que demana si vostè 'l podría rebrer.

LA HER. Qui és?

BARRÉ. No ho sé, no'l conech.

LA HER. Ara, no podrà ser. Tinch de sortir.

BARRÉ. M'ha donat aquesta tarjeta. (*Allargantni una.*)

LA HER. (*Agafantla y llegint primer ab indiferencia, després ab emoció.*) «De Dretzen, ex-magistrat, inspector general de la Companyía de seguros marítims» (*Pausa. Se mossega'ls llavis.*) Fassi'l entrar.

METJE. Axís, el deixo. Passiho bé; fins a demà.

LA HER. Fins a demà, doctor. Passi per aqui. (*El fa sortir per la porta de les habitacións d'ell.*)

METJE. (*Tot anantsen.*) Sobretot, rès d'emocions, perque li seríen funestes.

LA HER. No tingui por, gracies!

BARRÉ *se'n va.* LA HERTEL *queda sol, prenent una actitut com de fera que vol defensarse. Entra al poch* DE DRETZEN. *Es un home ja vell, però d'aspecte fret y enèrgich. Porta un abrich de pells, sombrero de copa a la ma y al bras una luxosa cartera de pell negra. Va molt ben vestit, però molt seriament.*)

ESCENA IV

LA HERTEL y DE DRETZEN.

LA HER. Si vol fer l'obsequi de seure...

DE D. (*Casi ab mímica.*) Gracies. (*S'asseu.*)

LA HÉR. (*S'instala en la seva taula, ab una certa desinvoltura afectada, però trahit per forta emoció. Moltes pauses.*) De què's tracta?

DE D. Ja veurà. Vinch en nom de la Companyía...

LA HER. Ab quin objecte?

DE D. Ab l'objecte de l'últim seguro contractat ab aquesta casa.

LA HER. Ah! El de la «Blanca María»?

DE D. El de la «Blanca María» precisament. (*Pau-*

sa.) La pòlissa de vostès, diu, si no estich errat, què en cas de sinistre, la nostra companyía els hi entregarà la cantitat d'un milió doscents mil franchs, tres mesos després de la confirmació oficial del sinistre, no és veritat?

LA HER. (*Ab afectació.*) N'està segur de que és un milió doscents mil franchs? Jo no me'n recordo.

DE D. Seguríssim.

LA HER. Aleshores...

DE D. Aleshores, és a dir, si vingués aquest cas, me permetría sometreli certes consideracions de tanta importancia que podríen provocar una modificació de contracte.

LA HER. (*Sospesant la paraula*) Una modificació de contracte! Què diu ara! Que no està en regla la meva pòlissa?

DE D. Perfectament en regla; això sí.

LA HER. Y donchs? Ah! Potser el representant de vostès, el senyor Mazelin ha...

DE D. (*Secament.*) El senyor Mazelin ja no ho és el nostre representant a Nantes.

LA HER. Ah, no? Y perquè?

DE. D. L'hem substituhit. No'ns convenía.

LA HER. Si que ho sento! Tant bon xicot!

DE D. Justament per això l'hem despedit, per massa bon xicot! Es massa poch formal pera que una casa com la nostra puga continuar confiantli assumptos de aquesta importancia!

LA HER. Lo que és ab nosaltres li confesso que...

DE D. Ab vostès, ha estat pitjor que ab ningú. Mal hàbil! si, aquesta és la paraula. Y la seva informació previa al seguro de la «Blanca María» ha sigut feta en condicions tant deplorables, que m' han obligat a desferme de aquest xicot tant bó, segons vostè.

LA HER. Mal hàbil! No sé perque.

DE D. (*Ab un gesto que indica que ja sab perque parla.*) Lo que li vinch a proposar en nom de la Companyía, és lo seguent:

LA HER. (*Dret, ab les mans a les butxaques, ab actitut insolent y rialla burleta.*) No, si ja ho endevino a lo que vostè vé.

DE D. Vinch a proposarli una rescisió de contracte, amistosament.

LA HER. Ja m'ho pensava.

DE D. Vol acontentarse, tant si hi ha sinistre com si no hi ha sinistre, ab una quantitat prudencial que fixarèm d'acort?

LA HER. (*Profondament emocionat, ab veu baixa.*) Hi ha sinistre! veritat? Si no n'hi hagués, vostè no fore pas aqui!

DE D. (*Afectant no haverlo entès.*) Lo que vinch a proposarli, no és cap cosa de l'altre mon, sinó una operació ben freqüent y ben normal en el comers marítim.

LA HER. Molt ben pensat! Vostès tenen males noticies de la «Blanca María», y abans de que siguin oficials, venen y'm diuhen: «Nosaltres

te devèm en cas de sinistre un milió, dos cents mil franch. Si'ns fas el favor de passar per... per quant?

DE D. (*Molt tranquil.*) Per quatre cents mil.

LA HER. Per quatre cents mil! No més que aquesta petita rebaixa? (*Exaltantse.*) Que potser me prenen per un ximple?

DE D. No, ben al contrari; el prenèm per un home de superior ingeni y de talent innegable.

LA HER. Això vol dir que...

DE D. (*Pausa Mira fit a fit a La Hertel.*) Aqui ho té lo que això vol dir. (*Obra la cartera que porta y'n treu uns quants papers.*)

LA HER. (*Mirantse'ls papers ab despreci, pero ab inquietut*) Què és tot això?

DE D. Oh! rès. Una mena d'expedient que jo he anat formant! Vol que l'examinèm plegats?

LA HER. No sé a que vé tot això. No ho entench.

DE D. (*Irònich.*) Un home tant inteligent com vostè! (*Pausa. Després ab veu ferma y glassada.*) Veu? Aqui té una carta, en la que's diu ben clarament que'l barco comprat fa un any per vostè, a Londres, y batejat ab el nom de «Blanca María» no és més que un cert Wetsminster, que aleshores ja feya uns deu anys que corría pel mar, ja'l va comprar en molt mal estat, donchs havía sofert un accident veritablement extrany en les costes d'Escocia. Gent que ho sab assegura que, estant a dintre'l port de Glasgou, y haventlo acabat de descarregar, va tombarse tot de cop cap a un cantó; lo que prova que'l barco ja aleshores tenía una estabilitat un xich dubtosa, veritat?

LA HER. Es la primera vegada que ho sento a dir! (*Ho diu ab veu forta que denota una violenta y sorda ira.*)

DE D. Ara bé: si'l barco hagués estat en condicions normals, ben construhit, nou de trinca, com vostè suposa, no li hauríen donat tant barato.

La Her. Com s'entén? Sab quan me va costar?

De D. Prou. Sis cents mil franchs.

La Her. Què diu ara? Sis cents mil franchs? Que somnía? El doble'm va costar. Li puch ensenyar les factures, ab els rebuts.

De D. (*Logrant apenes dominarse.*) Se tenen els rebuts que's volen; sobretot quan ja s'ha pactat al fer la compra y quan els venedors volen desferse depressa d'un mort que ja ningù vol!

La Her (*Esclatant*) Això és mentida.

De D. (*Continuant ab calma.*) ...d'un mort que ningú ha volgut, fins aleshores... Y per altre part, d'ahont hauría tret vostè aquest milió, doscents mil franchs? Vostè en aquella època, se trobava, si no m'erro, en una situació bon xich estreta.

La Her. Això és parlar per parlar.

De D. No: això és el resultat d'una informació que jo he realisat, ab tot cuidado, y com a bon ex-magistrat que soch, li responch de la seva autencitat. Continúo: aquest barco vell y dolent, vostè l'ha carregat ab el carregament més temible: les máquines, que, ab els cops de mar, esberlan el costellám. No s'en hi carreguen may de máquines en els barcos de vela. Es la cárrega mes perillosa. Y tan és així, que tots els capitans que han estat en tractes ab vostè... han refusat, a darrera hora, embarcarse en la «Blanca María», convensuts de que s'hi jugaven la pell. Tots els capitans...: tots... tingui-ho ben entès, menos el darrer, que per miseria va acceptarho!

La Her. La Companyía del Panamá va transportar les seves dagues, vagons y locomotores, sempre en barcos de vela; y de trenta set, no mes s'en váren perdrer, dos!

De D. Però la Companyía del Panama, prenía la precaucio dè fer carregar el fons del barco, ab una gran quantitat de lastre, lo que no s'

ha fet ab la «Blanca María», que va sortir ab les cales buides!

LA HER. (*Encarantseli ardidament, tremolant de rabia.*) Com s'enten, buides? Aquí tinch un rebut del contratista, declarant que hi ha trescentes trenta tonelades de lastre en els fondos de la «Blanca María.» Aquesta factura és al mateix temps una relació de traballs! Aquí la té!

DE D. Aquí tè un document, declarant que les dugues terceres parts d'aquest lastre, han estat retirades de nit, a la quieta y embarcades en una gabarra que ha anat a buidar fora del port. Tingui llegeixi! (*Presentanli un paper.*)

LA HER. (*No vol llegir, roig d' ira.*) Aquest document es fals! Aixó és una injuria! El portaré als Tribunals!

DE D. (*Ab calma.*) Vostè mateix!

LA HER. (*Baixant el tò de la veu, ab conmiseració aparent.*) Vaja! Per l'amor de Deu! senyor de Dretzen! Tot aixó son vuits y nous! Abans de contractar el seguro, que no varen fer la visita reglamentaria del barco, assegurantse de la bona estiva del carregament? Si axò que diu fos veritat, vostès hauríen obrat també una mica a la lleugera, fiantse de les nostres declaracións! Si vostès varen aceptar el seguro de la «Blanca María», a n'el preu convingut, senyal de que estaven segurs de que ho valía!

DE D. No ho valía, senyor La Hertel. Ni la meytat. No 'ns en varem poguer assegurar de la bona estiva del carregament, perque tot se va fer d'amagat, de nit, fora del port. Ha estat un assumpto divinament portat, senyor La Hertel. Allò que se'n diu: divinament! Es el summum de l'art.

LA HER. (*Desdenyós.*) Y que més, veyàm que més?

DE D. (*Mirantlo fit a fit.*) Que vostè ho va combinar tot, ho va calcular tot, ab una destresa

diabòlica, perque, surtida'l 16 de Jener la «Blanca María» ab rumbo al Brasil, no'n pogués tornar més! Que vostè ha fet tot lo possible pera que la «Blanca María» 's perdés, ab el fi d'embutxacarse ab tota comoditat l'import borratxo del seguro! Lo que vostè lograría, si nosaltres, per la nostra part, no ens haguessim afanyat en buscar proves per...

LA HER. Quines son aquestes proves.

DE D. Que no'n té prou ab aquestes? (*S'alsa.*) Està molt bé! Ne treurèm d'altres!

LA HER. Es una amenassa, això?

DE D. (*Ab to amenassador, alsant el cap.*) Si, senyor! Perquè ha de sapiguer y entendre que tot lo que's diu per la ciutat, en el port, en els molls, és veritat! Perque vostè ha comès el crim més vil, el més covart de tots, per que és el més difícil de provar, crim que'l nostre Còdich anomena «Baratería!...» y castiga als culpables ab el presiri y fins ab la guillotina!

LA HER. Jo, culpable?

DE D. Quan menos, acusat.

LA HER. Així, vostè també m'acusa?

DE D. També! Si senyor!

LA HER. Això és bo pera dir! Això ho diu pera ferme por! Però jo me'n rich de totes aquestes acusacións!

DE D. (*Violent.*) Pot riurer tan com vulgui! però jo li prometo que al surtir d'aquí presentaré la meva denuncia al Procurador de la República.

LA HER. (*Irònich y triomfant.*) Una denuncia! Y que'n treurà d'aquesta denuncia? Que no hi compta ab el mal que pot fer a la companyía de seguros l'escàndol d'un proces d'aquesta naturalesa? Una Companyía de seguros que procesa a un armador! Bona nit clients! (*Riu triomfalment.*)

DE D. (*Molt dominat.*) Potser té rahó. (*Pausa llarga.*) Vaja, tallèm la discussió. Aqui té un xech de

quatrecents mil franchs. Li entrego a cambi de la pòlissa. Y no'n parlèm més. Hi està conforme?

LA HER. No, no y no! De cap de les maneres! Lo que volen vostès és espantarme, acorralarme; però ja li he dit que no'm fan por!

DE D. Donchs io li dich que si que ni fem de por!

LA HER. Vostès lo que faràn és pagarme bitllo, bitllo, tot lo que'm deuhen.

LA FER. L'escaparse d'anar a presidi bé val un petit sacrifici per part de vostè...

LA HER. Surti d'aqui desseguida! (*Furiós.*)

DE D. (*Redressantse.*) Fora violencies! A poch a poch! Ho sent? Ja'ns veurèm davant del Jutje! (*Resolut.*)

LA HER. (*Perdent energia.*) Vostè se'n guardarà bé prou!

DE D. Vostè ho haurà volgut! (*Va pera sortir, atravessant ab pas segur y reposat tota la escena. Tot seguit La Hertel cambía de cara. Fa un gest, com pera retenir a De Dretzen. En el moment en que aquest és a la porta y va pera agafar el pom pera obrirla, La Hertel, que ha tingut com un rodament de cap, murmura:*)

LA HER. Esperis. Un moment! (*Pausa llarga.*) Escolti! (*De Dretzen s'ha tombat y torna vers La Hertel, lentament, impassible, ab el gest y actitut del que comprén que La Hertel està completament vensut.*) Prou discussions! Prou mercadejar! (*Ab veu feble y pantejant.*) Vostè abusa del meu estat de salut, que no'm permet lluytar Li tornaré la pòlissa... Tingui, tingui: Aqui'l té'l ditxós contracte... (*Obra la caixa de caudals, treu un paper y'l tira demunt de la taula.*)

DE D. (*Després d'haver examinat el paper.*) Aqui té el xech de quatrècents mil franchs. (*Se treu el xech, li dona y fica'l contracte a la cartera.*)

LA HER. Escolti. M'hauría de donar tots aquestos papers, també. Això, ara és meu. (*Senyalant els

que De Dretzen porta a la cartera y que son pesses d'acusació per ell.)

DE D. (*Sorprès primerament y despreciatiu desprès.*) Té rahó. Es molt natural que vostè'ls vulgui. (*Els hi dona. La Hertel els agafa tremolant.*) Tingui. Y no tremoli així, home, per l'amor de Deu! Ara vostè ja está salvat.. però'l barco és perdut.

LA HER. (*Aclaparat.*) Ah!

DE D. Tripulació! Carregament! Tot!

LA HER. Ho sap per telegrames especials?

DE D. Aqui'ls té (*Mostrant els telegrames.*) Ara vaig a ferlos fixar a la Bolsa, en el quadro dels sinistres Un vapor alemany va veurer en alta mar com la «Blanca María» se tombava cap a un cantó, y com desapareixía sota l'aygua.

LA HER. Bè; però hi devía haver temporal. Potser va embarrancar!

DE D. No, un vent una mica fort. Rès més. Pel capità alemany la catàstrofe és inexplicable.

LA HER. Es una desgracia. Les desgracies no'n tenen may d'explicació. (*Abatut, quasi sense forses pera parlar, assentat en sa taula.*)

DE D. (*Acostantseli y dihentli entre dents.*) Però'ls crims si que'n tenen d'explicació! (*En alta veu.*) Passiho bé! (*Va pera sortir, pero al arrivar a la porta, se tomba y diu:*) Y eren cinquanta dos a bordo! (*Se'n va. La Hertel se alsa, camina d'un cantó a l'altre, com un boig, desesperat, sospira y desprès arrenca a plorar, cayent en nn sofà. Entra Barré.*)

ESCENA V

LA HERTEL y BARRÉ.

LA HER. (*Al veurer a Barré alsa'l cap y diu ab desesperació.*) Barré! La «Blanca María» s'ha perdut ab la tripulació, el carregament, tot, tot!

BARRÉ. (*Reculant esmaperdut.*) Qui li ha dit això?

LA HER. L'Agencia francesa ho ha telegrafiat confidencialment a la Companyía de seguros. Ara m'ho ha dit aquest senyor que se n'acaba d'anar!

BARRÉ. Quina desgracia! Això és espantós, horrible! La tripulació, el carregament! Això encara fora lo de menos, La càrrega ray! Però la pobre gent! Tots ofegats, morts! Y n'hi ha que deixen viudes, fiils... Deu del cel, quina desgracia!

LA HER. Barré, per l'amor de Deu, no m'exalti, no'm digui rès, no m'exasperi. Prou pena tinch. Tot cau sobre meu.

BARRÉ. Quina emoció més gran produhirà aquesta desgracia a Nantes! S'ha de preparar a la senyora del capità, perque en l'estat en que's troba... Torno desseguida. (*Se'n va.*)

ESCENA VI

LA HERTEL, Senyora LA FERTÉ y després BARRÉ.

SENYORA. (*Entra depressa, pàlida, desencaixada, ab els ulls fora del cap, com una boja cridant.*) Això no pot ser! No no... Aquest telegrama... No; això és fals... Veritat, senyor La Hertel? Això no pot ser veritat de cap de les maneres. El meu marit, el pobre del meu marit... Oy, que no és veritat? Digui Cuyti. Parli!

LA HER. (*Quasi ab mímica.*) Es... veritat...

SENYORA. (*Cayent de genolls vora la taula a la que s'apoya plorant desesperadament.*) Oh, Reyna del cel! Y pensar que si no hagués sigut jo, potser no s'hauría embarcat! Soch jo la que l'he portat a la mort. Ne tinch tota la culpa jo. No m'ho perdonaré may, may! (*Boja de dolor.*)

LA HER. No, no, no'n té la culpa vostè, no...

SENYORA. (*Furiosa.*) Ho he perdut tot. Tot ho he perdut, No vull ser aconsoloda... no! (*S'ouhen sordament rumors llunyans que no senten ni ella ni ell.*)

LA HER. Pobre Enriqueta! No's desesperi! Ja procuraré... (*En aquest moment sent els crits y l'esvalot que va acostantse.*) Però que és això? Que son aqueixos crits? Perquè criden? (*Va al balcó, l' obra y la cridoría creix.*)

BARRÉ (*Entrant precipitadament.* Senyor La Hertel! Ay! Deu meu! Que ja sap lo que passa?... Ja s'han llegit els telegrames! Hi ha una munió de gent amotinada contra vostè! Diuhen qu' és vostè... el que... Jo tinch por que vinguin cap aqui! (*La senyora La Ferté alsa'l cap y se'ls mira a tots dos, com cercant de compendrels.*)

LA HER. Com? Que jo'n tinch la culpa? Es un accident fortuit! Tothom hi està exposat. (*Xiulets y crits a fora.*) Què criden? Perque xiulen?

VEUS. Assessino!

LA HER. Assessino? Ja'm sentirân! (*Va pera sortir al balcó, ab els punys closos, furiós, pero cau tot de sobte, al centre de la escena, com ferit per un llamp. Li ha repetit la apoplegía. Es mort.*)

BARRÉ. (*Correnthi y probant d'alsarlo.*) Ay, Deu meu! (*Alsantlo.*) L'atach!... (*La cridoria és aprop' ressonant espantosa.*)

SNYORA. (*Volent fugir.*) Tinch por. Ay, mare meva!

BARRÉ. Per l'amor de Deu, senyora! No's mogui! No surti pas! (*Arrossega'l còs de La Hertel y l' assenta bé o malament en un silló. En aquest moment entra ab furia una munió de gent que invadeix casi tota la escena entre mitj de un esvalot que aixorda.*)

ESCENA ÚLTIMA

LA HERTEL, extès, mort. BARRÉ, Senyora FERTÉ el CAPITÁ BORDELÉS, GUILLEMOT, homes, dones, noys.

(*Tota aquesta escena ha de ser portada ab gran moviment y vivesa.*)

CAPITÁ. (*Va al devant.*) Es aquí!...

UN HOME. Ara li farèm els comptes!

GUILLEM. Ja'l tenim.

LES DON. Mateulo! Assessino!

BARRÉ. (*Posantse davant del cadavre de La Hertel.*) Vaja, per l'amor de Deu! Que us heu tornat bojos? Que no ho veyeu que no pot parlar... que està paralisat?

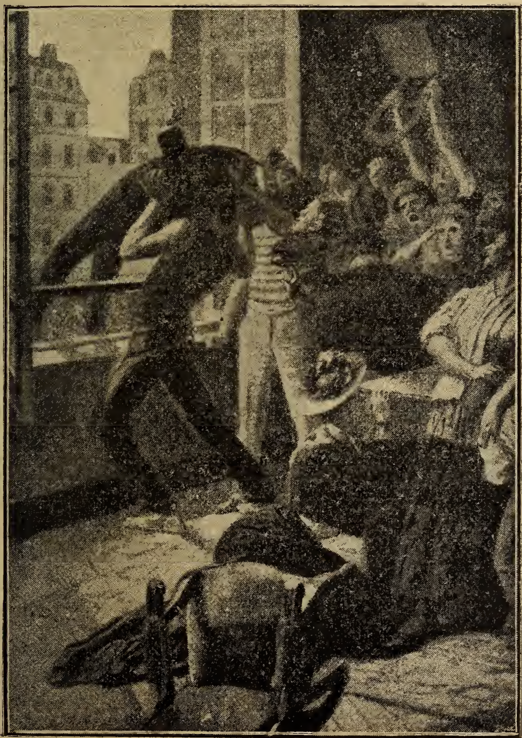
CAPITÁ. Paralisat? Mentres tingui orelles pera sentir com li dihém que és un criminal y un assessino; ja n'hi ha prou! (*Encarantse ab la munió de gent y cridant.*) Jo vaig visitar el barco

abans de sortir. Jo... el que us parla. Ja ho sabía jo que la «Blanca María» no tornaría may més! Veushoaqui. Però a nosaltres nc'ns escolten! No podèm dir rès! No som gent de crèdit!

UN HOME. (*A la senyora La Ferté.*) Mírise'l Es l'assessino del seu marit, ho sent?

BARRÉ. No ha estat culpa seva!

CAPITÁ. (*Agafant el cadavre ab violencia.*) Estàs content ara, oy? Ara t'embutxacaràs el milió dos cents mil franchs, golafre!

UN HOME. Tireulo daltabaix del balcó!

TOTS. (*Ab un crit espantós.*) Sí... si... daltabaix del balcó! (*El cadavre de La Hertel és agafat y masegat per vint brassos y alsat en mitj del despatx devastat.*)

FI DEL DRAMA.

La Escena Catalana

Setmanari Catalá de Literatura

Obres Publicades

Lo Contramestre,	3	*actes, de Serafí Pitarra.*	2'00
Las Euras del Mas,	3	» » »	2'00
Las Joyas de la Roser.	3	» » »	2'00
Lo Ferrer de Tall	3	» » »	2'00
Los Segadors,	3	» » »	2'00
Amor telefónich,	1	» *de Eduart Aulés.*	1'00
Las claus de Girona,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
El Drach,	1	» *de J. Pous Pagés.*	1'00
Lo Monjo negre,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
¡Permetim!...,	1	» *de Lluis Puiggarí.*	1'00
Dillúns de sabater,	1	» *de R. Ramón Vidales.*	1'00
Sota Terra,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
El casament per forsa,	1	» *de Molière.*	1'00
La nit dels Reys,	1	» *de S. Vilaregut.*	1'00
Lo Rector de Vallfogona	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
La má de mico,	1	» *de S. Vilaregut.*	1'00
Historia de Cristofol Colón		*(monólech) de P. Parellada*	0'50
La Presentalla,	3	*actes, d' Apeles Mestres.*	2'00
Un Malalt,		*(monólech)* » »	0'25
Café y Copa	1	*acte, de Serafí Pitarra.*	1'00
La Banda de Bastardía,	3	*actes, de* » »	2'00
L'Ordinari Henschel,	5	» *de Gerart Hauptmann*	2'00
El Barber de Sevilla,	4	» *de Beaumarchais*	2'00
Baratería,	2	» *de Lorde y Forestier.*	1'50

Redacció y Administració:
Carrer Petritxol, num 2.—BARCELONA
Imprempta de Salvador Bonavía.